

Polecenia podsumowujące

1. Wyjaśnij, czym był mały traktat wersalski.
2. Rozstrzygnij, czy Liga Narodów była projektem, który miał szansę powodzenia. Uzasadnij odpowiedź.
3. Jak sądzisz, czy rację miał marszałek Ferdinand Foch, twierdząc, że traktat wersalski nie jest pokojem, a jedynie rozejmem na dwadzieścia lat? Odpowiedź uzasadnij.
4. Wyjaśnij, czym był system wersalski i jakie miał znaczenie dla polityki międzynarodowej.

◆ Polityczne i społeczne konsekwencje Wielkiej Wojny

Powstanie nowych państw na mapie Europy, m.in. Polski, Węgier, Austrii, Czechosłowacji, Królestwa Serbów, Chorwatów i Słoweńców (Królestwa SHS), Finlandii, Łotwy, Estonii, Litwy.

Zmiana sytuacji geopolitycznej. Upadek dawnych mocarstw: Rzeszy Niemieckiej, monarchii austriacko-węgierskiej, carskiej Rosji oraz Imperium Osmanów.

Wzrost znaczenia idei pacyfistycznych i demokratycznych.

Przemiany społeczne w wielu krajach, np. w kwestii emancypacji kobiet. Przyznanie kobietom praw wyborczych.

◆ Konferencja paryska i traktat wersalski

I 1919 – początek konferencji pokojowej w Paryżu.

Wielka Czwórka podejmująca główne decyzje: prezydent USA Thomas Woodrow Wilson, premier Francji Georges Clemenceau, premier Wielkiej Brytanii David Lloyd George i premier Włoch Vittorio Emanuele Orlando.

28 VI 1919 – podpisanie traktatu wersalskiego.

Główne postanowienia:

- traktat pokojowy z Niemcami – utrata części terytorium przez Niemcy, m.in. na rzecz Polski i Francji, Zagłębie Saary pod nadzorem międzynarodowym na 15 lat, demilitaryzacja Nadrenii, ograniczenie potencjału militarnego, utrata kolonii oraz konieczność wypłacenia reparacji wojennych
- powołanie do życia Ligi Narodów – międzynarodowej organizacji mającej stać na straży pokoju i rozwiązywać spory międzynarodowe

28 VI 1919 – podpisanie małego traktatu wersalskiego – ochrona praw mniejszości narodowych zamieszkujących nowo powstałe państwa Europy Środkowo-Wschodniej i Bałkany; podpisany m.in. przez Polskę.

◆ Traktaty pokojowe z innymi państwami centralnymi

IX 1919 – traktat pokojowy z Austrią.

XI 1919 – traktat pokojowy z Bułgarią.

VI 1920 – traktat pokojowy z Węgrami.

VIII 1920 – traktat pokojowy z Turcją.

◆ System wersalski i jego znaczenie

System (ład) wersalski – nowy układ geopolityczny w Europie utworzony w wyniku przyjęcia traktatów pokojowych.

Stworzenie systemu mandatowego, m.in. nad Palestyną.

Dążenie do rewizji postanowień traktatu wersalskiego przez Niemcy.

Niezadowolenie z systemu wersalskiego, m.in. ZSRS, Włoch.

1922 – układ w Rapallo – nawiązanie stosunków dyplomatycznych przez Republikę Weimarską i ZSRS.

1925 – traktat w Locarno – potwierdzenie przez Niemcy nienaruszalności granic z Francją i Belgią, sprawa granicy z Polską otwarta.

◆ Konferencja waszyngtońska (XI 1921 – II 1922)

Zgoda Chin na politykę „otwartych drzwi”.

Ustalenie parytetu tonażu okrętów na Pacyfiku.

Polecane publikacje

E. Bendiner, *Czas aniołów. Tragikomiczna historia Ligi Narodów*, tłum. J. Okopień, Warszawa: Czytelnik, 1981.

R. Gerwarth, *Pokonani. Dlaczego pierwsza wojna światowa się nie zakończyła (1917–1923)*, przeł. J. Szkudliński, Poznań: Dom Wydawniczy Rebis, 2017.

M. MacMillan, *Paryż 1919. Sześć miesięcy, które zmieniły świat. Konferencja pokojowa w Paryżu w 1919 r. i próba zakończenia wojny*, tłum. M. Młynarz, Oświęcim: Wyd. Napoleon V, 2018.

